

**УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
“Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт”**

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар УА “ПДУ”

_____ Д. М. Лазоўскі

“ ” _____ 20__ г.

Рэгістрацыйны № УД-_____/р.

**«ТРАДЫЦЫЙНАЯ СЯМЕЙНАЯ АБРАДНАСЦЬ БЕЛАРУСАЎ:
ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРАЛАГІЧНЫ АСПЕКТ»**

вучэбная праграма для спецыялізацыі

1-21 03 01-01 01 “Гісторыя Беларусі”

спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па накірунках)”

накірунку спецыяльнасці 1-21 03 01 01

“Гісторыя (айчынная і ўсеагульная)”

Факультэт: гісторыка-філагічны

Кафедра: айчыннай і ўсеагульнай гісторыі

Курс 6

Семестр 11

Лекцыі 4

Залік 11 семестр

Практычныя (семінарскія)

заняткі 2

Усяго аўдыторных

гадзін па дысцыпліне 6

Усяго гадзін

Форма атрымання вышэйшай

па дысцыпліне 44

адукцыі *завочная*

Склала Мішына В. І., старшы выкладчык кафедры айчыннай і ўсеагульнай гісторыі

2010 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове вучэбнай (базавай) праграмы па дысцыпліне «Традыцыйная сямейная абраднасць Беларусаў: Гісторыка-культуралагічны аспект» для спецыялізацыі 1-21 03 01-01 01 “Гісторыя Беларусі” спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па накірунках)” накірунку спецыяльнасці 1-21 03 01 01 “Гісторыя (айчынная і ўсеагульная)”, зацверджанай Навукова-метадычным саветам УА “Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт” (рэгістрацыйны № УД-_____/баз.

Разгледжана і рэкамендавана да зацвярджэння у якасці рабочага варыянта на паседжанні кафедры айчыннай і ўсеагульнай гісторыі

Загадчык кафедры _____

Разгледжана і рэкамендавана да зацвярджэння метадычнай камісіяй гісторыка-філалагічнага факультэта

Старшыня _____

Адобрана і рэкамендавана да зацвярджэння Навукова-метадычным саветам УА “Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт”

Старшыня _____

ЗМЕСТ

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА	4
1.1. Мэты і задачы курса	4
1.2. Структура і змест курса	5
2. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ	6
2.1. Лекцыйны курс	6
2.2. Семінарскія заняткі	9
4. ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ	14
4.1. Асноўная і дадатковая літаратура	11
4.3. Спіс пытанняў да заліка	15
4.4. Тэматыка кантрольных работ	17

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

1.1. Мэты і задачы курса

Спецкурс “Традыцыйная сямейная абраднасць беларусаў: гісторыка-культуралагічны аспект” адносіцца да цыклу дысцыплін спецыялізацыі. Паводле адукацыйнага стандарту для першай ступені вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-21-03-01 “Гісторыя”, пасля вывучэння дысцыплін спецыялізацыі, выпускнік павінен

ведаць:

- месца і задачы вывучаемых дысцыплін у кантэксце іншых прадметаў спецыяльнасці,
- крыніцы, гістарыяграфію і метады даследавання па абранай спецыялізацыі,

умець:

- вызначаць і прымяняць канкрэтныя спосабы, формы і метады рашэння практычных задач па спецыяльнасці,
- ажыццяўляць і арганізоўваць пошук інфрамацыі па абранаму накірунку,
- прымяняць атрыманыя веды ў стандартных сітуацыях і пры вырашэнні задач высокага ўзроўню няпэўнасці.

Спецкурс “Традыцыйная сямейная абраднасць беларусаў: гісторыка-культуралагічны аспект” павінен садзейнічаць больш глыбокаму засваенню студэнтамі ведаў аб асобных аспектах традыцыйнай культуры беларусаў, у прыватнасці, сямейных адносінах, ролях і функцыях асобных субкультур традыцыйнага грамадства, сямейных рытуальна-абрадавых комплексаў.

Мэта дадзенага спецкурса: вывучэнне традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў як гісторыка-культуралагічнага феномену на аснове фальклорных і этнаграфічных матэрыялаў XIX – пач. XX ст. і навуковых даследаванняў др. пал XIX – XX стст.

Задачи дадзенага спецкурса:

1. Азнямленне з гісторыяй вывучэння сям’і і традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў у айчыннай этналогіі.
2. Вывучэнне асноўных характарыстык сям’і і сямейных адносін у беларусаў XIX – пач. XX стст.
3. Вывучэнне сацыяльна-пабытовых і абрадавых аспектаў субкультур дзяцей, моладзі, дарослых і старых у беларускай традыцыйнай культуры.
4. Вывучэнне структуры і семантыкі традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
5. Аналіз прасторава-часавых характарыстык, атрыбутыўнага, магічна-акцыянальнага, а таксама персанажнага, вербальнага кодаў традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
6. Аналіз сучаснага стану сямейнай абраднасці беларусаў.

1.2. Структура і змест курса

У структураванні зместу курса рэалізавана модульная тэхналогія, дзе модуль уяўляе сабой цэласную, адносна аўтаномную, узбуйненую дыдактычную адзінку, якая, аднак, звязана з усімі астатнімі модулямі курса.

Змест курса складаюць 4 модулі, падзеленыя ў сваю чаргу на асобныя тэмы. Акрамя гэтага, у змест уключаны уводны модуль і модуль-рэзюмэ.

Выкладанне курса разлічана на 6 аудыторных гадзін (4 лекцыйных і 2 семінарскіх заняткаў).

2. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

2.1. Лекцыйны курс.

№ п/п	Назвы модуляў і тэм лекцый, і іх змест	Колькасць гадзін
	<u>М-0</u> Уводзіны. Змест, мэты і задачы курса.	
	Традыцыйная сямейная абраднасць як гісторыка-культуралагічны феномен. Змест і структура курса. Мэты і задачы курса. Асноўныя паняцці і тэрміны.	
1.	<u>М-1</u>. Гісторыя вывучэння сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў	
1.1.	<p>Гісторыя вывучэння сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў.</p> <p>Звесткі пра сямейныя адосіны і абрады ў сярэднявечных пісьмовых крыніцах (летапісы). Звесткі пра сямейныя адносіны і абрады ў пісьмовых крыніцах XVI ст. (працы Яна Ласіцкага, Міхалона Літвіна, Статуты ВКЛ). Сям’я і сямейныя адносіны ў мемуарных крыніцах XVII-XVIII стст.</p> <p>Этнаграфічныя даследаванні сямейнай абраднасці ў XIX – пач. XX стст. Працы Я. Чачота, Р. Зянькевіча, Я. Тышкевіча, А. Рыпінскага, Г. Чахоўскай, О. Кольберга, М. Федароўскага. Публікацыя даследаванняў у выданні “Этнаграфічны зборнік” (А. Кіркор, М. Анімеле). Звесткі пра сям’ю і сямейную абраднасць у працах І. Насовіча, П. Шэйна, Ю. Крачкоўскага, М. Нікіфароўскага, У. Дабравольскага. Даследаванні М. Доўнар-Запольскага, А. Багдановіча. Публікацыя матэрыялаў у перыядычным друку.</p> <p>Вывучэнне традыцыйнай абраднасці ў XX-пач. XXI стст. Е. Раманаў, А. Сержпутоўскі, Я. Карскі. Краязнаўчы рух. Даследчыя праекты Інбелкульту. Працы М. М. Нікольскага, М. Ф. Піліпенка, Т.І. Кухаронак, У.М. Сысова, Г.П. Арловай. Сучасныя даследаванні сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў.</p> <p>Сямейная абраднасць і фальклор у серыі “Беларуская народная творчасць”. Вопыт выдання рэгіянальных этнаграфічных зборнікаў і комплексных даследаванняў.</p>	
2.	<u>М-2</u> Сям’я і сямейныя адносіны ў традыцыйным беларускім грамадстве (XIX – пач. XX стст.)	
2.1.	<p>Асноўныя тыпы, формы і функцыі традыцыйнай беларускай сям’і (XIX – пач. XX стст.)</p> <p>Традыцыйныя тыпы сям’і ў беларусаў: вялікая і малая сем’і. Колькасны склад сям’і. Трансфармацыі беларускай сям’і на працягу XIX - XX стст. Функцыі сям’і. Інстытут шлюбу ў традыцыйным беларускім грамадстве. Мадэлі сямейных адносін у залежнасці ад тыпу сям’і. Становішча жанчыны. Адносіны паміж мужам і жонкай. Адносіны да дзяцей і старых.</p>	2
2.2.	Субкультура дзяцінства ў традыцыйнай культуры	

	<p>беларусаў (XIX- пач. XXI стст.): Пабытовы, сацыяльны, і абрадавы аспекты.</p> <p>Этнаграфія дзяцінства як самастойны накірунак навуковых даследаванняў. Традыцыйныя погляды на нараджэнне і колькасць дзяцей. Узроставыя ступені дзяцінства, іх характарыстыкі. Побыт дзяцей. Гульні і забавы. Дзіцячы фальклор. Народная педагогіка: сродкі, метады, каштоўнасці. Абрадавая сацыялізацыя дзяцей. Удзел і роля дзяцей ў абрадах сямейнага і каляндарнага цыклаў.</p> <p>2.3. Моладзь у структуры традыцыйнага грамадства беларусаў (XIX – пач. XX ст): пабытовы, сацыяльны і абрадавы аспекты</p> <p>Соцыякультурныя асаблівасці маладзёжнага статусу ў беларускай традыцыйнай культуры. Статус моладзі ў сям’і і грамадстве. Працоўныя абавязкі. Адносіны з дарослымі. Рытуальна-абрадавыя асаблівасці маладзёжнай субкультуры. Роля і статус моладзі ў каляндарных і сямейных абрадах. Вячоркі як спецыфічная праява маладзёжнай субкультуры. Гендэрныя асаблівасці ў паводзінах моладзі. Рытуальна-абрадавая сацыялізацыя моладзі і яе падрыхтоўка да дарослага жыцця.</p> <p>2.4. Субкультуры дарослых і старых ў традыцыйным грамадстве беларусаў (XIX – пач. XX ст).</p> <p>Узроставыя рамкі статусу дарослых.</p> <p>Эканамічныя функцыі і працоўныя абавязкі. Гендэрная дыферэнцыяцыя. Святочная і будзённая мадэль паводзін. Рытуальныя ролі і сацыяльныя функцыі дарослых.</p> <p>Старыя як асобная соцыякультурная група. Узроставыя рамкі старасці. Статус старых у сям’і і традыцыйнай супольнасці. Рытуальныя ролі старых. Адносіны да смерці.</p>	
3.	<p><u>М-3</u> Структурна-семантычны аналіз традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.</p>	
3.1.	<p>Сямейныя абрады як rites de passage: семантыка і структура.</p> <p>Канцэпцыя абрадаў пераходу А. Ван-Генепа. Сутнасць абрадаў пераходу. Канцэпцыя рытуала А. Байбурына. Радзінная абрадаваць: этапы аддзялення, прамежжавы і ўключэння ў тэксе парадзіхі і тэксе дзіцяці. Вясельная абрадаваць: сімволіка смерці і нараджэння. Вяселле як процістаянне двух партый. Пахавальна-памінальная абрадаваць: асаблівасці лімінальнага статусу нябожчыка. Рэгламентацыя канатктаў са светам памерлых. Традыцыйныя ўяўленні аб долі і неабходнасці яе пераразмеркавання ў сувязі са зменамі ў структуры калектыву.</p>	2
3.2.	<p>Прасторава-часавыя характарыстыкі рытуалаў</p>	

	<p>сямейнага цыклу.</p> <p>Уяўленні пра прастору і час у традыцыйнай культуры. Паняцце хранатопа. Структура прасторы ў архаічнай мадэлі свету. Час, яго скаральнае і прафаннае вымярэнні.</p> <p>Своечасовасць як сведчанне гарманічнага існавання светабудовы. Аптымальныя тэрміны ажыццяўлення абрадаў. Уяўленні аб уплыве часу нараджэння на лёс чалавека.</p> <p>Рэалізацыя прасторавай апазіцыі “сваё-чужое” ў сямейнай абраднасці. Міфалагемы шляху (дарогі) і мяжы (граніцы) ў абрадах пераходу.</p> <p>3.3. Магічны кампанент традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.</p> <p>Тыпы і віды магіі. Асноўны змест і мэты магічных дзеянняў у сямейнай абраднасці. Магічныя прыёмы ў радзінна-хрэсьбіннай, вясельнай і пахавальна-памінальнай абраднасці.</p> <p>3.4. Семіятычны статус і функцыі матэрыяльнай атрыбутыкі сямейнай абраднасці.</p> <p>Канцэпцыя семіятычнага статусу рэчаў. Канцэпцыя функцый матэрыяльнай атрыбутыкі П. Багатырова. Асноўныя віды атрыбутаў: прадметы ткацтва, элементы народнага касцюма, прадметы побыту (посуд), рытуальныя стравы.</p> <p>Функцыі матэрыяльнай атрыбутыкі: функцыя дара, ахвярная, інфарматыўная, медыятыўна-пасрэдніцкая, апатрапейная функцыі. Семіятычны статус і функцыі рытуальных страў у сямейнай абраднасці.</p>	
4.	<p><u>М-4</u> Сямейная абраднасць беларусаў на сучасным этапе: традыцыі і навацыі</p>	
4.1.	<p>Сямейная абраднасць беларусаў на сучасным этапе: традыцыі і навацыі.</p> <p>Прычыны трансфармацый сямейнай абраднасці у XX-пач. XXI стст. Спробы стварэння савецкай сямейнай абраднасці і яе суданосіны з традыцыяй. Ступень захаванасці абрадаў. Сучасная сімволіка абрадаў. Новыя элементы ў сямейнай абраднасці.</p>	
5	<p>М-Р. Заключэнне. Абагульненне па курсу.</p>	
	<p>Усяго:</p>	<p>4</p>

2. 2. Семінарскія заняткі.

№ ТЭМЫ	Назва тэм семінарскіх заняткаў і іх змест	Колькасць гадзін
1.	<p>Гісторыя вывучэння сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў. Публікацыя крыніц.</p> <p>1. Сям’я і сямейныя абрады беларусаў у фальклорна-этнаграфічных зборніках XIX – пач. XX стст .</p> <p>2. Праца М. В. Доўнар-Запольскага “Беларускае вяселле ў культурна-рэлігійных перажытках.</p> <p>3. Праца Т. І. Кухаронак “Радзінныя звычаі і абрады беларусаў” .</p> <p>4. Даследванне пахавальна-памінальнай абраднасці беларусаў (У. М. Сысоў, В.М. Шарая)</p> <p>5. Публікацыя крыніц па сямейнай абраднасці беларусаў у серыі “Беларуская народная творчасць”.</p> <p>6. Характарыстыка крынічнай базы па спецкурсе.</p>	
2.	<p>Сацыяльна-пабытовыя і рытуальныя аспекты субкультур дзяцей, моладзі, дарослых і старых у беларускай традыцыйнай культуры</p> <p>1. Сацыяльна-пабытовыя і рытуальныя аспекты субкультуры дзяцінства.</p> <p>2. Сацыяльна-пабытовыя і рытуальныя аспекты субкультуры моладзі.</p> <p>3. Сацыяльна-пабытовыя і рытуальныя аспекты субкультуры дарослых.</p> <p>4. Сацыяльна-пабытовыя і рытуальныя аспекты субкультуры старых.</p>	
3.	<p>Структурна-семантычны аналіз радзіннага-хрэсьбіннага рытуальнага комплексу.</p> <p>1. Прасторава-часавыя характарыстыкі радзінна-хрэсьбіннай абраднасці.</p> <p>2. Перадрадавы этап: семантыка забарон і прадпісанняў.</p> <p>3. Нараджэнне дзіцяці і пасляродавая абраднасць: структура і семантыка. Рытуальная роля бабкі-павітухі.</p> <p>4. Хрэсьбіны як абрад уключэння дзіцяці ў соцыум. Рытуальная роля кумоў. Бабіна каша.</p>	
4.	<p>Структурна-семантычны аналіз вясельнага рытуальнага комплексу.</p> <p>1. Перадвясельны этап як комплекс абрадаў аддзялення.</p>	

	<p>2. Структурна-семантычны аналіз абрадаў асноўнай часткі вяселля.</p> <p>3. Абраднасць пасля-вясельнай часткі, яе роля ў агульным абрадавым комплексе.</p>	
5.	<p>Структурна-семантычны аналіз пахавальна-памінальнага рытуальнага комплексу.</p> <p>1. Уяўленні пра смерць і адносіны да смерці ў беларускай традыцыйнай культуры.</p> <p>2. Абрады аддзялення ў пахавальным рытуале.</p> <p>3. Прамежжавы этап у пахавальным рытуальным комплексе.</p> <p>4. Семантыка памінальнага абрадавага комплексу.</p>	
6.	<p>Сучасная сямейная абраднасць: традыцыі і навацыі.</p> <p>1. Прычыны трансфармацыі традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў у XX ст.</p> <p>2. Грамадзянскія сямейныя абрады, іх змест і функцыі.</p> <p>3. Традыцыйныя элементы ў сямейнай абрадансці XX ст.: пераасэнсаванне сімволікі.</p> <p>4. Сучасная сямейная абраднасць гараджан: спалучэнне традыцыі і навацыі.</p> <p>5. Сучасная сямейная абраднасць на вёсцы: спалучэнне традыцыі і навацыі.</p>	2
Усяго		2

3. ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНЫЯ МАТЭРЫЯЛЫ ПА ДЫСЦЫПЛІНЕ

3.1. АСНОЎНАЯ І ДАДАТКОВАЯ ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура.

Крыніцы:

1. Беларускі фальклор: Хрэстаматыя. – Мн., 1996 г.
2. Вяселле: Абрад. – Мн. 1979 г., 2004 г.
3. Жыцця адвечны лад: Беларускія народныя прыкметы і павер'і. – Кніга 2 // Укладальнік У. Васілевіч. – Мн., 1998 г.
4. Пахаванні. Памінкі. Галашэнні. - Мн., 1986 г.
5. Радзінная паэзія, 1971 г.
6. Радзіны. Абрад. Песні. – Мн., 1998 г.

Даследаванні:

7. Арлова Г. П. Беларуская народная педагогіка. – Мн., 1993 г.
8. Байбурын А. К. Ритуал в традиционной культуре. – СПб., 1993 г.
9. Беларусы: у 8 т. – т. 3. - Гісторыя этналагічнага вывучэння. – Мн., 1999 г.
10. Беларусы: у 8 т. – Т. 5. – Сям'я. – Мн., 2001 г.
11. Богданович А. Е. пережитки древнего мирозерцания у белоруссов. – Гродно, 1895 г. (рэпрынтнае выданне 1995 г.)
12. Валодзіна Т.В. Семантыка рэчаў у духоўнай спадчыне беларусаў. – Мн.: Тэхналогія, 1999.
13. Валодзіна Т.В. Талака ў сістэме духоўнай культуры беларусаў. – Мн., 1997 г.
14. Геннеп А, ван. Обряды перехода. Систематическое изучение обрядов. – М., 2002 г.
15. Зеленин Д.К. Восточнославянская этнография. – М., 1991 г.
16. Ізотава В. В. Сімволіка беларускага традыцыйнага вяселля. – Мн, 2007 г.
17. Кухаронак Т. І. Радзінныя звычаі і абрады беларусаў. – Мн., 1993 г.
18. Лобач У. А. Этнаграфія Беларусі: вучэбна-метадычны комплекс. – Наваполацк, 2006 г.
19. Лугайс Н. Я. Дашлюбнае знаёмства моладзі і шлюб у беларусаў у XIX ст. // Весці НАН, с. г. н., - 2002 г. - № 1. – с. 81-86.
20. Мялешка А. А. Савецкая сямейная абраднасць Беларусі. – Мн. – 1976 г.

21. Никольский Н. М. Происхождение и история белорусской свадебной обрядности. – Мн., 1956 г.
22. Пилипенко М.Ф. Этнография Белоруссии. - Мн., 1981 г.
23. Пыпин А.Н. История русской этнографии. Мн., 2005
24. Ракава Л. В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы. – Мн., 2000 г.
25. Ракава Л.В. Эвалюцыя традыцый сямейнага выхавання беларусаў у XIX-XX стст. – Мн., 2009 г.
26. Сысоў У. М. Беларуская пахавальная абраднасць. – Мн., 1995 г.
27. Сям'я і сямейны быт беларусаў – Мн., 1990 г.
28. Традыцыйная мастацкая культура Беларусаў: т. 2. Віцебскае Падзвінне. – Мн, 2004 г.

Даведачная літаратура:

29. Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік. – Мн., 2004, 2006 г.
30. Беларускі фальклор: Энцыклапедыя. У 2 т. – Мн., 2004-2005 гг.
31. Мужики и бабы: Иллюстрированный словарь. – СПб, 2005 г
32. Этнаграфія Беларусі: Энцыклапедыя. – Мн., 1989 г.

Дадатковая літаратура.

Крыніцы:

33. Живописная Россия: Литовское и Белорусское Полесье. – СПб, 1882 г. (рэпрынтнае выданне 1992, 1994 г.).
34. Никифоровский М. Е. Простонародные приметы и поверья, суеверные обряды и обычаи, легендарные сказания о лицах и местах. Собраны в Витебской губернии. – Витебск, 1897 г.
35. Романов Е. Р. Белорусский сборник. – Вып. 8. Быт белоруса. – Вильна, 1912.
36. Сержпутоўскі А. К. Прымхі і забабоны беларусаў-палешукоў. – Мн.: Універсітэцкае, 1998 г.
37. Шейн П. В. Материалы для изучения быта и языка русского населения северо-западного края. – Т 1-3, 1887 – 1902 гг.

Даследаванні:

38. Байбурын А. К. Ритуал: между биологическим и социальным // Фольклор и этнографическая действительность. – СПб.: Наука, 1992 г. – с. 18-28.

39. Байбурин А. К. Ритуал: своё и чужое // Фольклор и этнография. Проблема реконструкции фактов традиционной культуры. Сборник научных трудов. – Л.: Наука. 1990 г. – с. 3-17.
40. Байбурин А. К. Семиотические аспекты функционирования вещей // Этнографическое изучение знаковых средств культуры. – Л.: Наука, 1989 г. – с. 63-88.
41. Байбурин А. К., Левинтон Г. А. К описанию организации пространства в восточнославянской свадьбе // Русский народный свадебный обряд: исследования и материалы. – Л.: Наука, 1978 г. – с. 89-105.
42. Бернштам Т. А. Молодежь в обрядовой жизни русской общины XIX – начала XX в. Л., 1988 г.
43. В. В. Головин. Организация пространства новорожденного // Родины, дети, повитухи. – М., 2001, с. 31-59.
44. Власкина Т. Ю. Мифологический текст родин. // Родины, дети, повитухи. – М., 2001, с. 61-77.
45. Довнар-Запольский М. В. Белорусская свадьба в культурно-религиозных пережитках // Исследования и статьи, т. 1, Киев, 1909 г., с. 147-158.
46. Довнар-Запольский М. В. Белоруссы. Этнографический очерк. // Исследования и статьи, т. 1 – Киев, 1909 г. – с. 257-316.
47. Довнар-Запольский М. В. Женская доля в песнях пинчуков. // Исследования и статьи, т. 1 – Киев, 1909 г. – с. 159-173.
48. Довнар-Запольский М. В. Заметки по белорусской этнографии. // Живая старина, 1893 – вып. 2.
49. Довнар-Запольский М. В. Очерки семейственного обычного права крестьян Минской губернии. // Исследования и статьи, т. 1 – Киев, 1909 г. – с. 1-60.
50. Лаврентьева Л. С. Символические функции еды в обрядах. // Фольклор и этнография. // Проблема реконструкции фактов традиционной культуры. Сборник научных трудов. – Л.: Наука. 1990 г. С. 37-47
51. Левинтон Г. А. Мужской и женский текст в свадебном обряде (свадьба как диалог) // Этнические стереотипы мужского и женского поведения. – СПб.: Наука, 1991 г. – с. 210 - 234.
52. Мелешко А. А. Современные гражданские обряды и традиции. – Мн. – 1985.
53. Мялешка А. А. Сучасныя традыцыі, святы і абрады. – Мн. – 1976 г.
54. Праздники и обряды в Белорусской ССР. – Мн. – 1988 г.
55. Родинный обряд: время, пространство, движение // Родины, дети, повитухи. – М., 2001, с. 9-30.

56. Топорков А. Л. Символика и ритуальные функции предметов материальной культуры // Этнографическое изучение знаковых средств культуры. – Л.: Наука, 1989 г. – с. 89-101.

3.2. Спіс пытанняў да заліка

1. Вывучэнне сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у XII-XVIII стст.
2. Вывучэнне сям’і і сямейнай абраднасці Беларусі ў XIX - пач. XX стст: агульная характарыстыка.
3. Сямейныя абрады і фальклор у этнаграфічных зборніках П. Шэйна, М. Федароўскага, Е. Раманава, М. Нікіфароўскага, У. Дабравольскага.
4. Навуковыя працы М. Доўнар-Запольскага, прысвечаныя беларускаму вяселлю.
5. Вывучэнне сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у 20-30-я гг. XX ст.
6. Праца М. М. Нікольскага “Паходжанне і гісторыя беларускай вясельнай абраднасці”.
7. Асаблівасці вывучэння сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у 60-80-я гг. XX ст.
8. Абагульняючыя працы канца XX – пач. XXI стст., прысвечаныя сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў.
9. Асноўныя накірункі даследаванняў сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў канца XX – пач. XXI стст.
10. Асноўныя тыпы і склад традыцыйнай сям’і ў беларусаў (XIX – пач. XX стст.).
11. Інстытут шлюбу ў традыцыйным беларускім грамадстве.
12. Сямейныя адносіны і сямейны быт беларусаў (XIX – пач. XX стст).
13. Становішча жанчыны ў традыцыйнай сям’і беларусаў (XIX – пач. XX стст.).
14. Дзеці, іх статус, побыт і заняткі ў традыцыйнай сям’і беларусаў (XIX – пач. XX стст).
15. Беларуская народная педагогіка.
16. Моладзь у структуры традыцыйнага грамадства беларусаў (XIX – пач. XX стст.): сацыяльны і абрадавы аспекты.
17. Асаблівасці дашлюбных адносін моладзі у XIX – пач. XX стст.: сацыяльны і абрадавы аспекты.
18. Субкультура дарослых у структуры традыцыйнага грамадства беларусаў (XIX – пач. XX стст.): сацыяльны і абрадавы аспекты.
19. Субкультура старых у структуры традыцыйнага грамадства беларусаў (XIX – пач. XX стст.): сацыяльны і абрадавы аспекты.
20. Канцэпцыя абрадаў пераходу А. ван Генепа і канцэпцыя рытуалу А. К. Байбурына.
21. Структурна-семантычны аналіз радзінна-хрэсьбіннай абраднасці.
22. Абрадавая сацыялізацыя дзяцей у традыцыйнай культуры беларусаў.

23. Вяселле як абрад пераходу: структурна-семантычны аналіз.
24. Мужчынскі і жаночы тэкст у вясельным абрадзе.
25. Структурна-семантычны аналіз пахавальна-памінальнай абраднасці.
26. Канцэпцыя семіятычнага статусу рэчаў А. К. Байбурына і канцэпцыя функцый матэрыяльнай атрыбутыкі П. Г. Багатырова.
27. Асноўныя функцыі матэрыяльнай атрыбутыкі традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
28. Рытуальныя стравы ў традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
29. Магічны кампанент ў традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
30. Прасторава-часавыя характарыстыкі традыцыйнай сямейнай абрадансці.
31. Прычыны і асаблівасці працэсу трансфармацыі традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў на працягу XX ст.
32. Сучасны стан традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.

3.3.Тэматыка кантрольных работ для студэнтаў завочнага аддзялення

1. Гісторыя вывучэння традыцыйнай сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у XIX- пач. XX стст.
2. Гісторыя вывучэння традыцыйнай сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у 1920-я – 1980-я гг.
3. Гісторыя вывучэння традыцыйнай сям’і і сямейнай абраднасці беларусаў у канцы XX –пач. XXI стст.
4. Канцэпцыя М. Н. Нікольскага аб гісторыі і паходжанні вясельнай абраднасці.
5. Працы У. Сысова і Т. Кухаронак па традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
6. Сямейныя адносіны і сямейны быт беларусаў у XIX- пач. XX стст.
7. Становішча жанчыны ў традыцыйнай сям’і беларусаў (XIX- пач. XX стст).
8. Субкультура дзяцінства ў традыцыйнай культуры беларусаў (XIX- пач. XXI стст): пабытовы, сацыяльны і абрадавы аспекты.
9. Моладзь у структуры традыцыйнага грамадства беларусаў (XIX – пач. XX ст): пабытовы, сацыяльны і абрадавы аспекты.
- 10.Беларуская народная педагогіка: асноўныя сродкі і метады.
- 11.Асноўныя этапы традыцыйнага вяселля.
- 12.Асноўныя этапы традыцыйнай радзінна-хрэсьбіннай абраднасці.
- 13.Асноўныя этапы традыцыйнай пахавальнай абраднасці.
- 14.Абрадавая сацыялізацыя дзяцей у традыцыйнай культуры беларусаў.
- 15.Рэгіянальныя асаблівасці традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
- 16.Асноўныя рытуальныя ролі ў традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
17. Сімволіка рэчавых атрыбутаў традыцыйнай сямейнай абраднасці (ручнік, пояс, адзенне, галаўныя уборы, вянок, свечка, дзяжа, кажух і інш.)
18. Рытуальныя стравы ў традыцыйнай сямейнай абраднасці: выкарыстанне і семантыка (бабіна каша, каравай, куцця і інш).
- 19.Прасторавы-часавыя характарыстыкі традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
20. Магічны кампанент у традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.
- 21.Развіццё сямейнай абраднасці беларусаў на працягу XX ст.
- 22.Сучасны стан традыцыйнай сямейнай абраднасці беларусаў.